

Prologus

Formicarij iuxta

editionem fratris Joannis Nyder
theologicis p[ro]fessoris eximij p[ro]logus;
qui vitam t[em]p[or]e concilij Constanciensis
Basilien[sis] duxit in humanis feliciter.

Pragrans crebro
partes quasda[m] p[ro]
fertim Alemanię:
querelas nonnunq[ue]
audivi pigroz i fi-
de hoim. Lur mo-
do inter christico-
las deus nullis ec-
clesiam roborat mi-
raculis: aut sacris p[ro]fide tuenda z vir-
tutib[us] ad bene vivendū non illuminet
sicut olim revelatiōib[us]. Lū p[ro]fidis em̄
in deis clamitār. Signa n[ost]ra non vidi
muentā nō ē p[ro]pheta: z nos nō cognos-
ceram plus. Qd̄ murmur L[ib]ri coop-
ante gra[m] compescere conabor in sequē-
tib[us] p[ro] plura q[ue] p[ro]pe z circa nostra t[em]p[or]a / i
mo nobis d[omi]ni datū est vivere in huma-
no mira a deo: vel mira c[on]f[ess]a ostēsa sunt
divinit[us]: cū revelatiōib[us] varij[us] / z san-
ctor[um] hoim virtutib[us] q[ue] p[ro]st[itu]t[ur] aut visus
sunt: vel auditus p[ro]p[ri]a experientia / aut si-
dedignor[um] relatiōib[us] / z ut reor satis ex-
inde facta sunt credibilia. Verū q[ui]a in
moralit[er] nunc laboro materia: p[ro]cor ideo
lectores sequētū ne demonstrat[ur] onē que
var[us] vbi accommoda sufficit p[ro]babilitas.
Nec me suspicet facilis credere hoib[us] q[ui]
b[us]lib[us]: p[ro]fertim feminis: quas nisi sint
p[ro]bate / plurimū semp[er] in talib[us] delira-
re suspicor. Q[ui]s serus nō despiciēdus
sit fragilis: in quo serus de sepe magna
fecerit cōfundat fortia mūditi: fm Apo-
stoli. Scio d[omi]ni iuxta beati Job variē
nū / nostro nō egere mēdaciō ad obse-
quēdū sibi. Scio q[ui] falsitates detesta-
tur theologica quā p[ro]fessus suz sciētia.
Scio deniq[ue] suatā doctrinā p[ro]cul esse

a vita / z quo fungor ordine p[ro]dica-
tor[um] z officio. Nec miret[ur] q[ui]s: si q[ui]s lo-
ca z noia p[ro]p[ri]a p[ro]sonar[um] siluero. q[ui] ita
fieri debere frat[er]na charitas impar z re-
cta p[ro]suadet ratio: vbi aut confessionis
sigillū / aut secretū aliq[ui]d notabile / aut
piculū cenodoxie ad aliq[ui]d silēda astrin-
xit vel piculū aliud corpis aut anime.
¶ Sub vni[us] igit[ur] t[em]p[or]e voluminis libel-
los q[ui]os colligere studui: z p[ro]sens op[er]
q[ui]d Formicarius appellat / moralizat.
In quo Piger discipuli / z Theolog[us]
p[ro]ceptoris habebit officiū. ¶ Libellus
Primus p[ro]ncipalit[er] erit de raris bono-
rū hoim exem[pl]is z opatiōib[us]. Secun-
dus de p[ro]fili[us] bonis revelationib[us].
Tertius de falsis z illusorijs visōib[us].
Quartus de virtuosis p[ro]fectoz opera-
tionib[us]. Quintus de maleficijs z corū
deceptionib[us].

Capitula p[ro]imi

Libri.

Capitulū p[ro]mū. Q[ui] fornicarius
p[ro]prietates p[ro] multis animalū con-
ditionib[us] sunt inspiciende. De sexa-
ginta p[ro]prietatib[us] eaz. De triplici la-
boz d[omi]nitia. De appetēdis miracu-
lis. de eis q[ui]b[us] eucharistia miraculo-
se data est. Et cur sensibilis aliquan-
do devotio subtrahitur.
Secundū cap. Rigredo q[ui]d signi-
ficet. De q[ui]busdā virginib[us] a L[ib]ro
desponsatis. z quare deus simplici-
bus plus solet dare.
Tertiū capi. Q[ui] in parvis animalib[us]
mirabilior dei lucret sapiētia. de re-
formatis miraculose monasterijs: z
quomodo salvari possūt qui in des-
formatis viuūt monasterijs.
Quartū cap. De politie bono tripli

Capita Primi & Secūdi Libri

ei. de errore eorum qui castitati detra-
hūt. de liberatis ab amore carnali
diuinitus. Et quod apte sint terre steri-
les pro castitate tuenda.

Quintū cap. de mutuo & fraterno
iuuamine: & de triplici gradu in ma-
trimonio caste uiuentium.

Sextū cap. Quō in brutis quibus-
dā animalibus quādam est rō/memoria & sol-
licitudo de nō iudicanda faciliē pla-
torū vita. Et de sanctis episcoporum
quorundam exemplis.

Septimū cap. de ciuitate morali:
& labore bono triplici. Que bona fe-
cerint duo concilia gñalia nro tpe.

Quod impossibilis sit mō generalis ec-
clesie reformatio. Quod plati nō semp
sunt in causa que nō fit reformatio:
& quod oportet eos vitia sepe subditoꝝ
dissimulare.

Octauū capi. Que sint pfectionis
vie: & quāntū peccet religiosi medicinā
studētes eorum animarum negle-
cto studio.

Nonū capi. Vitupat iners octū: &
cōmendat labor triplex. Et de quā-
dam hominū bonorum stupendis
corporalibus exercitijs.

Decimū ca. de mō quō religiosos
pfectōis iter transeūtes plus uexat
quā alios. Et quānta bona in ecclesia fe-
cerint mendicantium ordines: licet
psecutores semp habeant.

Undecimū cap. de utilitate pegri-
nationis discrete. de laude & fructu.

Libri passionē crebro ruminātiū.

Duodecimū cap. de pparatiōe cibi

spūalis. De duplici dulcedine diuini-
ne gratie que aliqui in eucharistie sū-
ptione/aliqui in alijs exercitijs pec-
pif. Et de mirabilibus naturalibus que
vident esse miracula.

Capitula Secūdi Libri.

Capitulum primū. Quod reuelatio-
nibus quis credere potest bene p-
batis. Quod simplicibus aliqui & femis
tanquā aptioribus aliqua reuelant. Et
de magistri Vincētij laudibus.

Secundū capi. De archiepi Treue-
ren. O ctonis bona vita. Et cur ho-
die epi nō sic olim clarēt miraculis.

Tertiū capi. De visu hoīs duplici.
de somniorū uitate & fallitate. Et
de auisatō in somnio uel uigilia pfectōs.

Quartū capi. De somniorū differen-
tijs. De causis eorum. Et de dece-
ptis p somnia & uisiones.

Quintū cap. Quod recurrēdū ē ad dis-
cretos uiros in somniorū & uisionū
incertitudine. Et de sex regulis per
quas aliquis in talibus non decipi
potest faciliē.

Sextū cap. De uia bona multipli-
ci in moribus: & sub quibus multis imagi-
nibus somniorū diuersi auisant.

Septimū cap. De laude pacificorū.
Quod de mutis & surdis aliquādo fu-
tura reuelat: & cū simplicibus in eucha-
ristia miracula opat. Ac de quinq̄
prophetie gradibus.

Octauū cap. de sollicitudine p the-
saurū uirtutū habendo. Et de mil-

Capita

Tertii

Libri

libro virtuose pro republica laboran-
tibus vel profide.

Nonū cap. Quis sit odor bonus in
moribus. De sancte in matrimonio et ca-
ste viuētibz. Et vtrū bonus angelus
aliquē hominem possideat in bono:
sicut malus in malo.

Decimū cap. Fecor luxurie assimila-
tur sulphuri: et quanto sit fugienda. Et
de castitate aut virginitate que sic
copius tueri potest.

Undecimū cap. Abstinētia quātuz
pdest et crapula obest. Quod deus in
his pugnātes iuuat. Et de travbi
viger castitaz feminariū multitudo et
virginum.

Duodecimū cap. Quod ale contempla-
tiōis in senio assumi deberēt. Quid
sit senū laudabile. Et quō quidam
deci in morte timent: alij gaudēt quod
prius fuerunt timidissimi et scrupu-
losi in conscientia.

Capitula Tertii

Libri.

Capitulū primū. Quō mutiplex
est quātitas. Qualiter quāda se-
singū defunctorū esse animas et re-
uelatiōes habere. De feminis in iu-
bilo exdāntibus aliqui in fūone:
et quid sentiendū sit de talibus.

Secūdū cap. Quātū obest anime
ecitas. Et de deceptōe triplici quā
facit diabolus aliquibus. Exempla et
ponunt de demone visibiliter nobili
obsequente. Et de per beghardum
deceptis.

Tertiu cap. De visis quibus tyranni
assimilant. Quātum oīo cōmunis
valeat et opa puata misericordie offē-
dit in monialibus pueris et in femis
pplexa mirabiliter in cāis mīmonū:

Quartū cap. Quātum viri cauere
habēt a mulierū familiaritate et blā-
ditia. Quomō sexus non est vitupe-
rāndus in feminis sed viciū. Et due-
dant cause cur vir excellit feminā: et
quē plū viri auisant quā femine.

Quintū cap. Quō fornicaleon et
tygris hypocritas designat et heres-
ticos. Et dat intellectus cuiusdam
pniciosissime heresis quā currit hodie.
Et quō duo modi ostendunt quibus demo-
nū volūtas et prās coartat.

Sextū cap. Infamia fetori compa-
tur. Quā piculosum sit feminis cō-
uiuere. Quō heretici tales solent se-
ducere ad spm libtat. Quō viri ma-
lesciantur ibi et discipulos acquirunt
defloratos.

Septimū cap. Quā consultum sit
spūalibus in domo consistere. Et cur
quāda et quāda per hereticos decipiunt facillē.
Octauū cap. Per cineres designat
humilitas. Superbia meret illud.
Exm esse videt de moniali quā se mo-
riturā falso pdixit. Et quomodo ve-
ri a falsis pphetis cognoscunt.

Nonū cap. Canibus heretici assimila-
lant. Heretici in quāta differētia fecer-
unt et malicia in regno Bohemie: et
cur aliquotiens triumphos contra
fideles obtinuerint in bellis.

Decimū cap. Quod per aurum sacre

scripture sapiētia designat. q̄ eādē
heretici male accipiūt. ⁊ de q̄dā he-
retico puerilissimo ⁊ cauto/ad fidem
conuerso tandem.

Vndecimū cap. Que utilitas ex he-
resi sequit̄. de decepti p̄ stigmata xpi
ficticia. Quō mirabilr̄ v̄c̄s sex⁹ de-
cipit̄. Et de puero in Rauēspurg p̄
martyre tento.

Duodecimū cap. De miracul' tpe q̄
in Bohemia heretici fuerūt oīsis/
ponunt quedam exempla.

Capitula Quarti

Libri.

Capitulū p̄mū. Aīa quō crescit
⁊ tucib⁹. An femine sint viris
peiores ⁊ incōtinentiores?

Secūdū cap. Qua ⁊ fet⁹ spūs quō
sint nutriēdi. De fūiētib⁹ aliqñ san-
ctis sine eucharistia nō migrātib⁹.
Et q̄ sc̄i in similib⁹ puilegiati sint
eis obsequētib⁹.

Tertiū cap. Vita a q̄ sole pueniat.
Quō blasphemias q̄dā didicerūt.
**Q̄ tria s̄ vitia difficilime dimissibi-
lia:** vīc̄ amor. auaricia. ⁊ odiū. de q̄
Quartū cap. Filij spūa exmificat̄.
les q̄ntū diligēdi eēt. Et quō ⁊ gi-
nes q̄dā p̄ virginitate tuēda mortē
p̄ vita p̄nti oīone apō Ch̄m obti-

Quintū cap. de zelo edu (nuerūt.
cādi fructū aīaz ⁊ ⁊ tutes propria
ex̄ma castaz virgīnū ponunt.

Sextū cap. Herbe ⁊ eaz fructus ⁊
succus q̄d fecent. de discēda sapiētia
a mirabilib⁹ dei in lignis ⁊ lapidib⁹

p̄ imagines naturalit̄ p̄ductas.
Septimū cap. Senect' laudabilis
q̄ sit. ō septē q̄ sit necariar' senes dis-
cāt si p̄ nō didicerūt. Et de m̄gro
Frācisco sene ⁊ deuoto theologo.
Octauū cap. Quid fecent ḡna hore
dei v̄l frumēti. Et quō de p̄ctā gra-
uisa hodie ḡuit aliqñ punit fulmine
vel morte tpali seu spoliatiōe.

Nonū cap. Humor carnal' ⁊ cupise-
cētie q̄ntū sit cauend⁹. de sc̄a ⁊ gine
Toleta clarissa. Q̄ fides hodie dis-
lacat̄ in mūdo. Et de sc̄a vita Ca-
tharine de senis. de penitētia sc̄i
Decimū ca. Q̄ in tremis (D̄nici.
se null⁹ fundare debz. de p̄mūt. ad
moriēduz diuinis oracul'. Et de nō
vindicaō se in dero p̄ laicos.

Vndecimū cap. Per q̄ngz remedia
labor aliq̄s facilitat̄ etiā spūalis. de
horrentib⁹ ch̄i sacra reci pe. de sc̄e
Ch̄ine merit' ei⁹ die moriēti. Et d̄
bona morte mltoz q̄ publica iusti⁹
Duodecimū cap. Hy (cia plectunt.
ems ⁊ estas q̄d fecāt moralit'. de vitā
da acidia: ⁊ q̄ nō optz t̄eri de mor-
te subitanea bonoz hominū in quis
bus bona vita p̄cessit.

Capitula Quinti

Libri.

Capitulū p̄mū. dolores diuers⁹
Q̄ si quid in sacra scriptura fecāt.
**Q̄ tribo mōis deludunt hoim men-
tes.** Et de nocturnis exercitiis ⁊ eq̄
tib⁹ q̄d in bono v̄l in malo fecent.
Secūdū cap. Vnde pueniā t̄inqz

tidines nocte in quibusdam domibus. et per auctoritates.

Secunda ponunt. Et quod sunt possessiones hominum a demonibus. Ac de sex causis quare quidam non liberantur.

Tertium capitulum. Hyems et frigus quid fecerit. de septem maleficorum exercitiis. quod comedat pueros: quod arte ista proficiant. Et an maleficium sine peccato.

Quartum capitulum. Necro (possit tolli. mistic) quod sint. Quod a demonibus malum aliquando peccatum recipiunt. Quod divinitus maleficia impediant: et quod tepestates.

Quintum capitulum. Discus aie (concordat. e delectatio luxuriosa/potissime malefici. quod infirigidat gratiam: primo neta ad amorem vel odium. et an in charitate certantes possint maleficiari.

Sextum capitulum. Vini nocumeta ostenduntur. Quod remediari possunt infirigidati amore vel odio capti/ et homini maleficiari. Quod bonum angelus magis est beneficium bonis/ quam malus maleficium peccatoribus. Et de multis per angelos castificationis seu enuchatis.

Septimum capitulum. Comestio detractio nis quod sit. Malefici quod ledunt indices aliquando: quod videtur absentia: et quod dicunt aliquando contradictoria.

Octavum capitulum. delectatio venerea quam fugienda sit. de feminis sub virili specie publice dicentes esse multas divinitus. Et de tribus quod raro medium tenent: viz lingua. ecclesiasticus. et femina. qui bonis optima/ in malum etiam aliquando pessima.

Nonum capitulum. Tres modi sunt (sunt. corrigendi vitia. Et quod incubi sint et succubi demones: put perbat per curia.

Decimum capitulum. Que sit mundicia et immundicia carnis et spiritus. Quam picus losus sit tractus maris et semie. Incubi utrum generent. Quod quidam virginibus in conceptu et partu aureola non possunt virginum. Remedia fugandi incubos dant. Et quod quidam fantastice solum se concepisse putant.

Undecimum capitulum. Homo perfectus est triplex particularis homo. Ex duplici causa aliquid possident. Sex modis demones solent possidere. Quod posselli characteristica recipere possunt. Et quid valeant exorcismi.

Duodecimum capitulum. Stipes/radix/gemma/flos/folia/ et fructus quid significant. de herbis/ petris/ et melodijs an demonem arceere possint. de variis modis possidendi hominem aliquando fantastice per maniam. Et de remedijs contra maniam.

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..